

NOLA EGIN AURRERA
UDALERRIETATIK
HERRITAR GUZTIENTZAKO
ELIKADURA OSASUNGARRIA
ETA IRAUNKORRA
LORTZEKO BIDEAN?

13
2023-2027
**AGINTALDIRAKO
PROPOSAMEN
GAKOAK**

AGROEKOLOGIAREN
ALDEKO **UDALERRIEN**
SAREA

Agroekologiaren Aldeko Udalerrien Sarea tokiko gobernuen estatu mailako elkartea da, herrialde honetako herri eta hirietako populazioaren laurdena biltzen duena bere baitan, gutxi gorabehera.

2017tik hona, Sarearen helburua da administrazioei laguntzea tokiko elikadura sistemak eraikitzen:

- » Iraunkorrik, erresilienteak eta ingurumenarekiko errespetudunak
- » Inklusiboak, seguruak eta dibertsifikatuak, biztanleria osoari janari osasungarria, iraunkorra eta eskuragarria ziurtatu ahal izateko
- » Tokiko enplegua sustatuko dutenak

Gainera, Sareak Gizarte Antolakuntzen Kontseiluarekin kontatzen du -COS-. Entitate sozialen organo honek (GKE, elkarrekin, fundazioak eta abar biltzen ditu), tokiko gobernuak eta Sarea bera laguntzen eta babesten du.

**www.municipiosagroeco.red
info@municipiosagroeco.red**

EDUKIEN AURKIBIDEA

EDUKIAK

TOKIKO ADMINISTRAZIOAK PRESTATU ELIKADURA POLITIKETARAK 7

1. NEURRIA: TOKIKO ELIKADURA SISTEMA ETA INGURUNEA, ETA BIZTANLERİAREN DIETAK EZAGUTU.....	7
2. NEURRIA: LURRALDEAREN ELIKADURA PLANEAMENDUA SUSTATU	7
3. NEURRIA: ELIKADURAREN GOBERNANTZA EGITURAK ETA GUNEAK GARATU ETA SENDOTU, ETA HAIEN ARTEKO KOORDINAZIOA HOBETU	8
4. NEURRIA: TOKIKO ELIKADURA POLITIKEN JARRAIPENA ETA EBALUAZIOA HOBETU.....	8

ELIKADURA SISTEMAN ETA INGURUNEAN ETA BIZTANLERİAREN DIETAN ERAGITEN DUTEN ARAU ALDAKETAK ETA BESTE ALDAGAI BATZUK..... 9

5. NEURRIA: INGURUMENARI DAGOZKION GAI BATZUK ARAUTZEA.....	9
6. NEURRIA: LUR EMANKORRA BABESTU ETA BERE ELIKADURARAKO ERABILPENA LEHENETSI	9
7. NEURRIA: ELIKADURA SISTEMAN TOKIKO EKONOMIA ZIRKULARREN SUSTAPENA	10
8. NEURRIA: LEHEN SEKTORERAKO IKERKETA, FORMAKUNTZA ETA BERRIKUNTZA SUSTATU.....	10

ELIKAGAIEN EKOIZPEN ETA BANAKETA SISTEMA ERAUDTU 11

9. NEURRIA: ELIKAGAIEN EKOIZPENEAN DIHARDUEN SEKTOREAREN BALDINTZAK HOBETU.....	11
10. NEURRIA: ZUZENEKO SALMENTA ETA MERKATURATZEKO BIDE LABURRAK SUSTATU; AGROEKOLOGIAN OINARRITUTAKO TOKIKO EKOIZLE TXIKIEN BANAKETA ETA LOGISTIKAERRAZTU	12

GIZARTEAREN INGURUNEA ETA ELIKADURA-PORTAERA HOBETU..... 13

11. NEURRIA: ELIKADURA OSASUNGARRIAGOA ETA IRAUNKORRAGOA LORTZEKO BIDEAN, SENTSIBILIZATU, HEZI ETA FORMATU	13
12. NEURRIA: BIZTANLERIA ZAURGARRIENAK ELIKADURA OSASUNGARRI ETA IRAUNKORRA ESKURA IZATEA ERRAZTU.....	13
13. NEURRIA: ELIKAGAIEN EROSKETA PUBLIKO OSASUNGARRI ETA IRAUNKORRA SUSTATU.....	14

BETIDANIK, BOTERE PUBLIKOEK ELIKAGAIEN EKOIZPENEAN, ERALDAKETAN, BANAKETAN ETA KONTSUMOAN ERAGIN IZAN DUTE.....

Elikagaien importazioari ezarritako muga-zergak, tokiko merkatuetako tributuak, edota landaketa batzuk diruz laguntea, esate baterako, aintzinatik ezagutzen diren neurriak dira¹, eta gaur egungo elikadura politiken oinarrian daude.

Gure testuinguru europarrean, 1962tik hona daukagu Nekazaritza Politika Bateratua (NPB / PAC). Bere sorreratik, honako helburuak izan ditu: produktibilitatea handitu eta merkatuak egonkortu; janaria eskuragarri eta arrazoizko prezioetan izatea ziurtatu eta ekoizpen sektoreari bizi baldintza duinak eskura jarri. Aitzitik, helburu sozialagoak uste zena baino modu apalagoan bete dira, eta konturatua gara norainoko kalteak eragin dituen elikagaien ekoizpen industrialak naturaren eta pertsonen osasunean. Honen eraginez, apurka-apurka gai horiek txertatzen joan dira Europar Batasuneko politika garrantzitsuenean.

Agroekologiaren Aldeko Udalerrien Saretik uste dugu oraindik oso urrun gaudela natura errespetatuko duen, elikagaiak ekoitziko dituzten pertsonak egoki ordainduko dituen eta populazio osoa modu iraunkor eta osasungarrian elikatuko dituen elikadura sistema izatetik:

- Elikadurako produktuen balio katea oso desorekatua dago eta lehen sektoreko ekoizleek, ekoizten duten balioaren zati minimo bat baino ez dute jasotzen, berau izanik estatuan errenta baxuenetakoa duen sektorea. Nekazaritzako elikagaien enpresa txiki eta ertainen Nekazaritzako Errenta nabarmen jaitsi da².
- 1976tik hona ia bi milioi lanpostu galdu dira nekazaritzako sektorean³, eta gutxi gorabehera nekazaritzako etxaldeen %10 doa galtzen hamar urtero⁴, penintsularen barrialdea jendez hustea eraginez.
- Emakumeen joera da etxalde txikiagoak eta dibertsifikatuagoak lantzea eta tokiko merkatuetan jardutea⁵.
- Nekazaritza eta abeltzaintza, ekoizpenean erabiltzen diren intsumoen ekoizpenean diharduten enpresa gutxi batzuekiko gero eta menpekoagoak dira (ongarriak, fitosanitarioak, haziak)⁶. Beste alde batetik, izatezko oligopolioa dago nekazaritzako elikagai industriaren eta banaztaile handien artean⁷.
- Ekoizpenaren eta kontsumoaren arteko harremana eten egin da, landa eremuko lurradeekiko eta haien garapen ekonomikoarekiko haustura eraginez⁸.
- Gero eta gaixotasun kroniko eta heriotza goiztiar gehiago dago gaur eungo elikadurarekin eta ariketa fisiko ezarekin lotuta. Gero eta ohikoagoa da pertsona zaurgarrrienek zaila izatea produktu fresko, osasungarri eta iraunkorrik eskuratzea bidezko prezioan⁹.
- Gaur egungo elikadura sistemak eutsiezinak dira. Elikagaiak ekoizteko, prestatzeko, biltegiratzeko, banatzeko eta kontsumitzeko moduak osagai toxiko kopuru handiak darabiltza, eta hondakin esanguratsuak sortzen ditu (ongarriak, pestizidak eta purinak¹⁰), elikagaiak alperrik galtzen ditu¹¹, klima aldarazten ari da¹², lurzorua eta paisaia lehenago inoiz ezagutu gabeko moduan eraldatu ditu, eta basamortutzea eragiten du¹³, ura xahutzen du¹⁴, ekosistemen ziklo biogeologikoak eta naturalak apurtu ditu, eta natur baliabideak agortzen ari da abiadura izugarrian. Elikaduraren sektorea da eragin handiena daukan kontsumoko jarduera, gure Estatuaren kontsumo aztararen %52,1 izanik¹⁵.

USTE IZAN DEN ARREN TOKIKO ADMINISTRAZIOEK EZ DAUKATELA NEKAZARITZAN ETA ELIKADURAN ESKUMENIK.....

... eta pentsatu izan den arren eskumen horiek Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioaren eta Autonomia Erkidegoetako Kontseilaritzen artean partekatuta daudela, To-kiko Administrazioaren Oinarriak arautzen dituen 7/1985, apirilaren 2ko Legeak eskumen propioak ematen dizkie, hainbat gairen inguruan ekimenak hartzeko baliagarriak direnak.

Adibidez...

- » Suteen prebentzioa udal artaldeen bidez egin daiteke;
- » Hirigintzako araudia lur emankorrik babesteko baliatu ahal da;
- » Parke eta lorategi publikoetan baratza txikiak ezarri daitezke, baita fruta arbolak lan-datu ere;
- » Ondare historikoa babestea bere baitan jasotzen du interes kulturala daukaten ne-kazaritzako guneak edota ubideak mantentzea ere;
- » Ingurumenaren babesa nekazaritza eta abeltzaintza ekologikoaren bitartez lor daiteke; jarduera horiek ez dute-eta lurzorua, ura eta airea kutsatzen;
- » Tokiko ekoizleen azokak eta merkatuak sustatu daitezke;
- » Gizarte zerbitzuetan, elikadura ohitura osasungarriak sustatu daitezke, eta osasun publikoa babeste aldera, industria kutsagarrien kontra neurriak har daitezke;
- » Hondakinen bilketa eta tratamendua egiterakoan, hondakin organikoen kompostajea sustatu daiteke;
- » Kultura eta aisialdia aldetik, tokiko elikagaien eta gastronomia tradizionalaren sus-tapenak garrantzia izan dezake;
- » Zentro publikoetan (adibidez, eskolak eta haurtzaindegia, nagusien egoitzak, eta abar), jantokiak tokiko elikagai ekologikoekin hornitu daitezke

Beste alde batetik, Estatuak eta gobernu autonomikoek eskumen batzuk izendatu dit-zakete nekazaritza eta elikaduraren arloan, eta tokiko administrazioen esku ezarri. Eta tokiko administrazioak ere baimenduta daude herritarren onurarako ekiteko, beti ere fi-nantza bideragarritasuna babestuta, eta beste administrazio baten zerbitzu bera ez erre-pikatzea zainduz gero.

Horregatik, eta ikuspegi zabal batetik, ulertzen dugu elikadura politikak administrazio publikoek hainbat arlotan eragiteko garatzen dituztela; esate baterako:

- » **Elikadura sistemetan.** Elkarrekin lotuta dauden eragileen sareak dira hauek (pertsonak, enpresak, finantza erakundeak, eta erakunde publiko zein pribatuak), gune geografiko zehatz batean dihardutenak, eta modu zuzenean edo zeharka parte hartzen dutenak elikadura produktuen ekoizpenean eta banaketan, biztanleria zehatz baten beharrizanak asetzeko.
- » **Elikadura guneetan.** Elikagaien erosketan, prestaketan eta kontsumoan hartzen diren erabakietan eragiten duten testuinguru fisiko, ekonomiko, politiko eta soziokulturaleko elementua dira gune horiek.
- » **Eta biztanleriaren dietan;** hau baita pertsonek hartzen dituzten elikadura hautuen emaitza.

Horrela, bada, uste dugu ezinbesteko dela tokiko administrazioen zeregin **tokiko elikadura politika jasangarri edo iraunkorrik** ezartzeko. Politika horiek populazio osoarentzako Elikadura Osasungarri eta Iraunkorra eta Elikadura Burujabetza bilatzen dute, Agroecologian oinarrituta.

Tokiko administrazioek Autonomia Erkidegoekin eta Estatuarekin koordinatuta egin behar dute lan; baita lurraldeari atxikitako beste erakundeekin ere (Diputazioak, Tokiko Garapenerako Elkarteak), eta lurraldeko kolektibo eta entitate sozialekin ere. Ekimen hauek martxan jarri ahal izateko, babes ekonomiko nahikoa eta estatu mailako marko egokia beharko dir.

HORREGATIK, HONAKO 13 NEURRIAK PROPOSATZEN DITUGU, LEHENTASUNEZKOAK DIRELAKOAN HURRENGO HAUTESKUNDE ZIKLOARI BEGIRA..

IZAN ERE... ELIKADURAREN ERAUDAKETA TOKIAN TOKIOA IZAN BEHAR BADA, ZEIN UDALAK BAINO HOBE, HORI SUSTATZEKO?

EGITURAK PRESTATU

1. ATALA

TOKIKO ADMINISTRAZIOAK PRESTATU ELIKADURA POLITIKETARAK

Elikadura gai transbertsala da, eta ez du izaten, normalean, tokiko entitateen funtzionamenduan lekurik. Horregatik, hainbat ekintza eta aldaketa eragin behar dira tokiko elikadura sistema iraunkorretarantz joateko.

Elikadura politika hauek martxan ipini ahal izateko lehen ekintza gisa, beharrezkoa da...

1. NEURRIA: TOKIKO ELIKADURA SISTEMA ETA INGURUNEA, ETA BIZTANLERİAREN DIETAK EZAGUTU

Horretarako, alde batetik, hasierako diagnostikoak egin beharko ditugu, elikadura sistemei eta inguruneei buruz; baita biztanleriaren elikadura ohituren inguruan ere. Komeniko da informazio hau aldiro eguneratzea, aldaketak ebaluatu ahal izateko.

- ⌚ [Cómo come Valladolid. Huella ecológica y percepción social de la cadena alimentaria en la ciudad de Valladolid](#)
- ⌚ [Diagnosi del sector agrari del municipi de Palma i propostes de dinamització agroecològica](#)

Beste alde batetik, gai izan beharko gara, udalez gaindiko eremuan zehazteko lurraldearen potentzialtasuna eta bokazioa zein den; baita elikagaien erosketa eta kontsumoari dagozkion datuak zehazteko ere, modu horretan populazio baten elikadura planifikatu ahal izateko.

Udalierrien elikadura iraunkorra planifikatzeak, era berean, esan nahi du...

2. NEURRIA: LURRALDEAREN ELIKADURA PLANEAMENDUA SUSTATU

Horretarako, beharrezkoia izango da hirien diseinuan eta planifikazioan elikaduraren ikuspegia ere txertatzea, eta berau lotzea elikadurarako azpiegiturerek; hala nola, merkatuak, elikagai lantegiak, hiriko baratzeak, eta abar.

- ⌚ [Barrios Productores del Ayuntamiento de Madrid](#)
- ⌚ [Ecotira en Mercavalencia / Mercaobrador en MercaValencia](#)
- ⌚ [Obrador de Tagamanent](#)

Elikadura, tokiko administrazio publikoko hainbat eragile inplikatzen dituen gaia da, eta horregatik beharrezko...

3. NEURRIA: ELIKADURAREN GOBERNANTZA EGITURAK ETA GUNEAK GARATU ETA SENDOTU, ETA HAIEN ARTEKO KOORDINAZIOA HOBETU

Haibat proposamen zehatzen artean, honakoak lehenesten dira:

- Tokiko administrazioan elikadura politikak sustatu, koordinatu eta horien jarraipena egiteko sail egonkorak sortu, organigrama eta aurrekontu zehatzekin, baliabide eta pertsona nahikorekin hornitut.
- ☞ [Regidoria d'Agricultura, Alimentació Sostenible i Horta · Aj. de València](#)
- Elikadura politiken eta beste gai batzuen arteko barne koordinazioa hobetu; hala nola, klima, zaintza, berdintasuna eta genero ikuspegia.
- Elikadura gaietan administrazioen arteko elkarkidetza sustatu; bai beste udal batzuekin, bai mankomunitate, diputazio, autonomia erkidego eta estatuarekin.
- Gobernantza espazio baliagarriak eta eraginkorrapak zehaztu eta sortu.
 - Ibilbide orriak eta parte-hartze prozesuen bitartez egindako Elikadura Estrategiak, hauek bezala
 - ☞ [València / Valladolid / Zaragoza / Barcelona / Madrid / San Cristóbal de La Laguna / Vitoria-Gasteiz](#)
 - Parte-hartze organoak, Elikadura Kontseilu hauek bezala
 - ☞ [Consell Alimentari de València](#)
 - ☞ [Consejo Alimentario Municipal de Zaragoza](#)

Beharrezko da, halaber, norantz goazen jakitea, eta horregatik egin beharko da...

4. NEURRIA: TOKIKO ELIKADURA POLITIKEN JARRAIPENA ETA EBALUAZIOA HOBETU

- Jarraipen, ebaluazio eta hobekuntza baliabideak erabili.
- Udalaren komunikazioan txertatu elikadura politikako ekintzak, baita horien jarraipena eta ebaluazioa ere.
- Arrakastak eta praktika onak identifikatu eta ikusgarritasuna eman

 ☞ [Premios del Consejo de Organizaciones Sociales de la Red de Municipios por la Agroecología](#)

POLITIKAK SUSTATU

2. ATALA

ELIKADURA SISTEMAN ETA INGURUNEAN ETA BIZTANLERİAREN DIETAN ERAGITEN DUTEN ARAU ALDAKETAK ETA BESTE ALDAGAI BATZUK

Elikadura politikak martxan ipini ahal izateko, beharrezko da udalek haien ahalmen arautzailea eta arauak aplikatzeko ahalmena erabiltzea; pertsonak kutsaduratik babes-teko, baliabide naturalak babesteko, ekonomia zirkularra hobetzeko eta elikagaien ekoizpenean ikerketa sustatzeko.

5. NEURRIA: INGURUMENARI DAGOZKION GAI BATZUK ARAUTZEA

Adibidez, ingurune publiko batzuetan nekazaritzako produktu kimiko toxikoen erabilpena mugatu daiteke, edota nekazaritzarako uraren erabilera neurtu eta kontrolatu.

- ⌚ [El Ayuntamiento de Valladolid prohíbe utilizar pesticidas para acabar con las malas hierbas en la ciudad](#)

6. NEURRIA: LUR EMANKORRA BABESTU ETA BERE ELIKADURARAKO ERABILPENA LEHENETSII

Oinarrizkoa da hurrengo belaunaldientzako elikagaien ekoizpena bermatzeko. Horretan, bide hauetatik eragin dezakegu:

- Lur emankorren deuseztatzea gelditu, horiek babestuz.
 - ⌚ [Parque Agrario de Fuenlabrada](#)
 - ⌚ [Parque Agrario Soto del Grillo · Rivas-Vaciamadrid](#)
 - ⌚ [Ley 5/2018, de 6 de marzo, de la Generalitat, de l'Horta de València](#)
- “Nekazaritzako erabilpena” modu argian mugatu, lurrardearen kudeaketa eta planifikazioko tresnen bidez, Plan Bereziak adibidez, lurzoruaren erabilpena zehatz ezau-garrituko dutenak
 - ⌚ [Plan General de Ordenación Urbana de Castelló: paisajes agrarios](#)
 - ⌚ [Palou 2025: Pla estratègic de Palou · Ajuntament de Granollers](#)
 - ⌚ [Proyecto Restauración Bancales Aguas de Dios · Ayuntamiento de San Cristóbal de la Laguna](#)
 - ⌚ [Diseña tu Murcia Verde y conectada · Ayuntamiento de Murcia](#)
 - ⌚ [Anella Verda de Manresa](#)
 - ⌚ [AgroVallbona · Ajuntament de Barcelona](#)
- Udalerrri mugakideen arteko koordinazioa, ‘elikadura eskualdea’ babesteko.
 - ⌚ [Estrategia Alimentaria del Eo](#)

7. NEURRIA: ELIKADURA SISTEMAN TOKIKO EKONOMIA ZIRKULARAREN SUSTAPENA

Bioekonomian oinarritutako ekonomia eredu berrietarako urrats oso garrantzitsuak izan daitezke:

- Elikagaiak alperrik galtzea ekidin, pauso guzietan.
 - ⌚ [Acuerdo del Parc Agrari del Baix Llobregat i l'Associació Espigoladors](#)
 - ⌚ [Buruxka · Ayuntamiento del Valle de Yerri](#)
- Materia organikoa birziklatu eta hortik ongarria lortu elikagaien produkziorako edota parke eta lorategietan erabiltzeko.
 - ⌚ [Navàs Porta a Porta / Madrid Agrocomposta](#)
- Nekazaritzako ekoizleen diru sarrerak dibertsifikatzeko tokiko beste baliabide batzuk ikertu.
 - ⌚ [Rebaño municipal de El Boalo](#)

Baina, tokiko mailan aurrera egiten jarraitzeko beharrezko da

8. NEURRIA: LEHEN SEKTORERAKO IKERKETA, FORMAKUNTZA ETA BERRIKUNTZA SUSTATU

Lehenetsi daitezkeen ekintza batzuk:

- Tokiko berrikuntza eta ikerketa, eta lehen sektorearen jakintza enpirikoaren transmisioa: nekazaritza, abeltzaintza, arrantza eta artisau erako eraldaketa.
 - ⌚ [Pro-Sobrarbe](#)
 - ⌚ [IES la Garrigosa \(Meliá\)](#)
 - ⌚ [Formación en agroecología · Ayuntamiento de Zaragoza](#)
- Manei iraunkorragoetarantz trantsizioa egitea sustatu: etxaldean ikerketa-erakusketa prozesuak; ikerketa ekintza parte-hartzailea; formakuntza teknikoa; berdineterako ikasketa; elkarkidetza sareak eta lurraldeen arteko elkartruke espazioak, eta abar.
 - ⌚ [Finca Experimental de Fuenlabrada / Ekoizpen · Ayuntamiento de Orduña](#)
- Oinarri agroekologikoa duten ekoizpen eta banaketa enpresei lagunza integrala, bereziki partekatutako gune logistikoetarako (Food Hubs)

EKOIZPENA LAGUNDU

3. ATALA

ELIKAGAIEN EKOIZPEN ETA BANAKETA SISTEMA ERALDATU

Elikaduraren sektoreak behar duen eraldaketarako, alde batetik sektorearen baldintzak hobetu behar dira, eta bestetik, zuzeneko salmenta eta kanal laburreko merkaturatzea erraztu, banaketa eta logistika eraginkorra bilatzearekin batera.

Lehen mailako ekoizpena esfortzu handiak eskatzen dituen jarduera da, eta horregatik, lan horiek egingo dituzten pertsonak egotea nahi badugu, beharrezkoa da:

9. NEURRIA: ELIKAGAIEN EKOIZPENEAN DIHARDUEN SEKTOREAREN BALDINTZAK HOBETU

Jada ekoizten ari diren pertsonentzako, beharrezko da egunerokotasunean aurre egin beharreko burokrazia itzelarekin lagunza ematea. Nahiz eta udalek eskumenik ez izan elikagaien ekoizpen, eraldaketa eta salmentari dagozkien araudiak simplifikatzeko, ezta fiskalitatean edota gizarte segurantzan ere, bai ahal dute gai horretaz formazio zehatza eskainiko dituzten egiturak sortu.

[Centre de Suport Empresarial i Tecnològic \(CSETC\) de Aj. de Cardedeu](#)

Eta udaletatik eragin egin behar da goragoko administrazioetan, ekoizpenean diharduten pertsonen lana erraztu dezaten, adibidez neurri higieniko eta sanitarioen Flexibilizazio Sorta aplikatuta.

Lagunza zuzenak ere ezarri daitezke, higiezinetako zerga hobariekin (IBI), edo jarduerarako baimenari eta zirkulazio zergari dagozkion tasak apaldua, jarduera horiek tokiko ekoizpen, banaketa eta kontsumo jarduera txikiak direnean.

[Bonificación IBI Rústico, Aj. Castelló](#)

Gainera, berrezarri eta biziberritu egin daitezke tokiko entitateen menpeko diren nekazritzako azpiegiturak edota elikagaien eraldaketakoak; hala nola, elikagai lantegiak eta tokiko hiltegi eta zatiketa gelak. Era berean, lehen mailako ekoizpenaren asoziazionismoa sustatu daiteke.

[Vallaecolid en Mercaolid](#)

Nekazaritzako jarduera alde batera uzten ari da eta belaunaldien erreleboa falta da. Horren aurrean, premiazko da guztiz, arestian proposatutakoaz gain, pertsona gazteagoak lan honetan hasteko sustapena egitea:

- Alde batetik, beharrezko da elikagaien ekoizpena jarduera gisa txertatzea hala tokiko ekintzailetza programetan, nola formakuntzan eta sustapen ekonomikoan. Era berean, instalazio berrien laguntze integrala atondu beharko da, baita tokiko produktuen ekoizpen eta eraldaketako proiektuei dirulaguntzak eman ere:
 - ⌚ [Agrorienta't · Ajuntament de Cardedeu](#)
 - ⌚ [Suport Pagès · Ajuntaments de Manresa, Navàs y Artés](#)
 - ⌚ [Plan de Reactivación Agraria · Ajuntament de Castelló](#)
 - ⌚ [Convocatorias de subvenciones a la producción y comercialización de producto local \[Productes de Palou\] · Ajuntament de Granollers](#)
- Beste alde batetik, nekazaritzako etxaldeen eskualdatzea eta lurra eskuratzeko laguntzak artikulatzeko gai izan beharko
 - ⌚ [Banco de Tierras del Bierzo](#)
 - ⌚ [Mans a l'Horta · Ajuntament de València](#)

10. NEURRIA: ZUZENEKO SALMENTA ETA MERKATURATZEKO BIDE LABURRAK SUSTATU; AGROEKOLOGIAN OINARRITUTAKO TOKIKO EKOIZLE TXIKIEN BANAKETA ETA LOGISTIKAERRAZTU

Hainbat ekintza daude tokiko entitateek ondo zehaztutako eskumen propioekin egiteko modukoak:

- Administrazio publikoen laguntza tokiko merkatuak sortzeko eta indartzeko; baita tokiko elikagaien markak edo bereizgarriak sortzeko ere.
 - ⌚ [Mercado de Reserva de la Biosfera de Allariz](#)
 - ⌚ [Mercado de proximidad de Granollers](#)
 - ⌚ [Arras Baztan](#)
 - ⌚ [Producte Fresc del Parc Agrari del Baix Llobregat / Associació de Gastronomia i Turisme del Baix Llobregat](#)
 - ⌚ [Mercado de venta directa · Ajuntament de Godella](#)
 - ⌚ [Mercado Agrario del Nordeste, Ayuntamiento de La Laguna](#)
 - ⌚ [Mercat Eco de Palma de Mallorca · Ajuntament de Palma](#)
 - ⌚ [Ruta de delicias ecológicas en Deba](#)
 - ⌚ [Mercado Agroecológico de Rivas Vaciamadrid](#)
 - ⌚ [Mercado Agroalimentario del Campus San Francisco / Mercados Agroecológicos de Zaragoza](#)
- Partekatutako biltegi eta banaketa zentroen sorrera, azpiegitura publikoen zesio edota errentamenduaren bidez. Elikagaien erosketa publikoarekin koordinatuta egongo diren proiektuak sortzeko eta egonkortzeko artikulazioa eta finantzaketa lagundu.
 - ⌚ [Ecotira en Mercavalencia / Vallaecolid en Mercaolid](#)

INFORMATU, SENTSIBILIZATU

4. ATALA

GIZARTEAREN INGURUNEA ETA ELIKADURA-PORTAERA HOBETU

Pertsonek euren elikaduraren inguruaren hartzen dituzten erabakietan hainbat faktorek daukate eragina; adibidez, diru sarreren maila, erosten eta kozinatzen erabili daitekeen denbora, produktu fresko eta kalitatezkoak hurbil eta eskura ote dauden, publizitatea, eta abar.

Horrela, lehenengo eta bat beharrezkoa da

11. NEURRIA: ELIKADURA OSASUNGARRIAGOA ETA IRAUNKORRAGOA LORTZEKO BIDEAN, SENTSIBILIZATU, HEZI ETA FORMATU

Arduradun politikoak, administrazioko teknikariak eta gizartea oro har, kontziente izan behar da geure eta gure planetaren osasunarentzako elikadurak daukan garrantziaz. Eta horrela, gai horri buruzko formakuntza, komunikazioa eta hezkuntza bideratzeko espazioak sortu behar dira.

Gazteria, hirugarren adina eta egoera zaurgarrian dagoen biztanleria bereziki zaindu beharko dira, esfortzuak sailka bideratuta, sektoreen, adinen eta profilen arabera.

- ⌚ [Campaña #alimentaciónessalud de la Red de Municipios por la Agroecología](#)
- ⌚ [Programa de Agroecología Escolar de Sant Cugat del Vallés](#)
- ⌚ [Zure Platerean Hasten Da Mundua · Ayuntamiento de Deba](#)
- ⌚ [Talleres de sensibilización en Valladolid](#)

Baliabide gutxien daukan populazioa da elikadura txarraren kalteak gehien jasaten dituena, eta horregatik beharrezko da...

12. NEURRIA: BIZTANLERIA ZAURGARRIENAK ELIKADURA OSASUNGARRI ETA IRAUNKORRA ESKURA IZATEA ERRAZTU

Honelako ekintzen bidez:

- Elikadurarako laguntzak hobetu: dirulaguntzak, erosketa txartelak eta bestelako neurriak udal merkatuekin eta tokiko ekoizpen sareekin hitzartuta

- ⌚ [Tarjeta monedero de la Diputación de Barcelona](#)
- ⌚ [Banco de Alimentos de Palma de Mallorca](#)
- ⌚ [Banco de Alimentos de San Juan de Dios y CEIP Albolafla \(Córdoba\)](#)

- Elikadura laguntzarako programa eta ekimenetan osasungarritasun eta iraunkortasun irizpide eta pizgarriak txertatu, modu horretan pertsona zaurgarrienen dietetan tokiko eta sasoiko produktu fresko eta osasungarriak sartu ditzaten

- ↪ [La Mimosa · Ajuntament de Granollers](#)
- ↪ [Proyecto Cestas solidarias del Ajuntament de València](#)
- ↪ [Banco de Alimentos de Baztan](#)

- Elikadura laguntzarako ekimen komunitarioak babestu: espazioak, azpiegiturak eta ekipamendua janaria ekoitzu eta prestatzeko, baita elikadura osasungarri eta iraunkorrari buruzko formakuntzarako ere.

- ↪ [Agroplaza · Ayuntamiento de Getafe](#)
- ↪ [Huertos Municipales La Coscollona](#)
- ↪ [Huertos sociales de Meliana / Horts en conserva · Ajuntament de Meliana](#)
- ↪ [Huertos urbanos ecosociales de Palma](#)
- ↪ [Huertos Urbanos Municipales de Rivas](#)
- ↪ [Huertos Urbanos Comunitarios de Madrid](#)
- ↪ [Red Municipal de Huertos Urbanos de las Palmas de Gran Canaria](#)
- ↪ [Red de Huertos Agroecológicos del Ayuntamiento de Zaragoza](#)

Azkenik, beharrezkoa da:

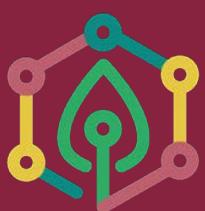
13. NEURRIA: ELIKAGAIEN EROSKETA PUBLIKO OSASUNGARRI ETA IRAUNKORRA SUSTATU

- Gaur egungo Sektore Publikoaren Kontratuen Legeak eskaintzen dituen aukerak sakon aztertu behar dituzte udalek, posible baita tokiko mailan produktu osasungarri eta iraunkorrak erosteko irizpide zehatzak ezartzea.
- Jantoki kolektiboetarako sarbidea haur, pertsona nagusi, errenta baxuko pertsona eta populazio dentsitate baxuko lurrardeentzako. Horretarako, aztertu beharko da nola eutsi modu egokian erosketa publikoari, elikadura osasungarri eta iraunkorrerako eskubidea oinarrian hartuta.
 - ↪ [Hemengoak en Pamplona](#)
 - ↪ [Comedores escolares infantiles en Valladolid](#)
 - ↪ [Comedor Escolar de Orduña](#)
 - ↪ [Comedor escolar ecológico del Colegio Público Asunción Añart de Aínsa](#)
 - ↪ [Servei global d'alimentació d'escoles bressol · Ajuntament de Barcelona](#)
 - ↪ [Plan Alimentario de la Red Municipal de escuelas infantiles madrileñas](#)
- Estatu eta erkidego autonomikoetan politikoki eragin, Kontratazio eta Elikagaien Erosketa Publikoko lege berriak bultzatzen, osasun eta iraunkortasun sozial eta ekologikoa irizpide hartuta, ikastetxeetako maila guztieta eta beste jantoki kolektiboetarako (ospitaleak, erresidentziak, eguneko zentroak, salmentarako makinak, eta abar).

OHARRAK

- 1/ Adibidez, K.a. VI. mendean, Atenasen deforestazio eta lurren higaduragatik zegoen alarma tarteko, elikagaien esportazioa debekatu egin zuten, olibondoak landatzeko dirulaguntzak eman zituzten, eta terrazetan landatzea sustatu zuten. Baino, aurrekontuak eta borondate politikoa falta izan zirenez, 200 urte geroago Platonek azalduko zuen Atenaseko magalen deuseztatzea ia atzeraezina zela. Wright, D. 2006 Breve historia del Progreso. Ed Urano: Barcelona
- 2/ Spainiako estatuak berak onartzen duen bezala [Elikadura katearen funtzionamendua hobetzeko 12/2013, abuztuaren 2ko Legean. \(Ley 12/2013, de 2 de agosto, de medidas para mejorar el funcionamiento de la cadena alimentaria\)](#). Europako honako zuzentaraua oinarri hartuta: [Europako Parlamentuko 2019/633 eta 2019ko apirilaren 17ko Kontseiluaren Zuzentaraua \(UE\), nekazaritzako eta elikadurako hornikuntza katean enpresen artean ematen diren praktika komertzial desleialei buruzkoa \(Directiva \(UE\) 2019/633 del Parlamento Europeo y del Consejo de 17 de abril de 2019 relativa a las prácticas comerciales desleales en las relaciones entre empresas en la cadena de suministro agrícola y alimentario\)](#), gaur egungo gobernuak onartu zuen 2020/11/3an aurreko legearen moldaketa, berau sendotzeko eta 21/11/etik hasita ezartzeko. Benetan, errentaren galera %-12,46 da; 23.042,43 € 2020an, vs 26.323,90 € 2003an. Mapa 2021. Nekazaritaren Kontu Ekonomikoak ([Nekazaritzako Errenta: Nekazaritzako Makroneurketak Cuentas Económicas de la Agricultura \(Renta Agraria: Macromagnitudes Agrarias\)](#)). Peoen kasuan (horien artean egonik nekazaritzakoak ere), 18.241,14 €, urteko bataz besteko soldata gordinaren %75 (MITES, 2021. [Lan merkatuaren hiruhileko analisiaren txostena. 2021eko ekaina. \(Informe trimestral del análisis del mercado de trabajo. Junio 2021\)](#)), horrez gain, behin-behinekotasun tasa oso alta izanik (2019an %56, [Eurostat, 2021](#)). Ustiapan txiki eta ertainen kasuan, hauiek 50.000 €tik beherako dimentsio ekonomikoa dutenak eta 36 Ha-tik beherakoak izanda, ustiapanaren balio erantsi garbia, urteko soldata gordinarekiko hurbilen dagoena izanik, urtean 21.642 €-koia izango litzateke, bataz besteko soldata gordinaren %89(MAPA, 2021. [Nekazaritzako Kontaduria Sarea / Red Nacional Contable Agraria](#)). Hala ere, kontuan hartuta lan egindako orduen bataz besteko kopurua(INSST, 2011. [Nekazaritzako sektoreko lan baldintzen estatu mailako inuesta / Encuesta nacional de condiciones del trabajo en el sector agropecuario](#)) beharbada hauxe da estatuko ordain baxuenetakoa, eta lanaren produktibitate txikiena duena ([Eurostat, 2021](#))
- 3/ INE, 2019. [Biztanleria aktiboaren inuesta / Encuesta de población activa](#). INE: Madrid
- 4/ INE, 2022. [Nekazaritzako Errrola 2022 / Censo Agrario 2022](#). INE: Madrid.
- 5/ Emakumeen jabetzakoak diren ustiapenen %60k 5 Ha baino gutxiago daukate. INE, 2022. [Nekazaritzako Errrola 2022 / Censo Agrario 2022](#). INE: Madrid.
- 6/ Lau enpresa taldek (Grupo Syngenta, Bayer, BASF, eta Corteva) kontrolatzen dute munduko hazi komertzialen erdia eta pestiziden %62. ETC Group, 2022. [Barones de la alimentación 2022 Lucro con las crisis, digitalización y nuevo poder corporativo. Ed. ETC Group](#)
- 7/ 2021ean, banatzaile handien baitan (hipermerkatuak, supermerkatuak eta "discount" deritzenak) elikagai produktuen erosketa izan zen %73,11. Adibidez, soilik Mercadonak estatu osoko denda tradizional, arraindegia, harategi/urdaitegi eta merkatu plaza zein azoketako salmentak baino zeozer gehiago saldu zuen (%12,8 vs %13,7). (Datuen estimazioa, honetan oinarritua: MAPA, 2021. [Elikagaien kontsumoari buruzko panela / Panel de Consumo Alimentario](#) eta Nielsen IQ, 2022. [Kontsumitzalearen joerak / Tendencias del Consumidor 2022](#)
- 8/ Ekonomia eta Gizarte Kontseilua / Consejo Económico y Social, 2018. ["El medio rural y su vertebración social y territorial." Ed. Consejo Económico y Social: Madrid](#)
- 9/ Osasunari dagokionez, OMEren arabera, elikadura, bai dieta desegokia egiten delako bai toxikoak hartzearren, gaixotasun kroniko ez kutsagarriek eragindako heriotzen %70arekin lotuta dago, horien artean, minbizi moten laurden batetik. Fernández, MF. Elikadurarekin lotutako patologiak. Hemen: [Salud y Derecho a la Alimentación. Bienestar, equidad y sostenibilidad a través de políticas alimentarias locales](#). Ed. Fundación Entretantos y Red de Ciudades por la Agroecología: Valladolid. Gero eta pertsona gehiago dago elikadura insecuritate egoeran honako erakundeen arabera: FAO; IFAD; UNICEF; WFP; WHO; 2022. [The State of Food Security and Nutrition in the World \(SOFI\)](#). Ed.FAO: Roma
- 10/ Carricondo, Ay C. Peiteado, 2010. [¿Quién contamina cobra? Relación entre la PAC y el medio ambiente en España](#). Madrid: SEO y WWF.
- 11/ EBko elikagai jangarrien %30 eta %50 artean ez dira jaten azkenean. MAPA, 2021. [www.menosdesperdicio.es](#)
- 12/ Mundu mailan isurtzen diren negutegi efektuko gasen %30 inguru eragiten du elikadura sistemak, eta hor barruan sartzen da abeltzaintza intentsiborako zekale eta proteaginosoen landaketarako eragiten den deforestazioa. ONU, 2022. [Acción por el clima](#).
- 13/ Spainiako estatuaren azaleraren %65ek basamortu bilakatzeko arrisku handia edo oso handia du, ekoizpenerako gaitasuna ikaragarri galdua, eta horrekin batera biodibertsitate basatiaren eta landutakoaren galera handiarekin. MITECO, 2023. [La desertificación en España](#)
- 14/ Nekazaritza eta abeltzaintzarako erabiltzen da Spainiako estatuaren ur gezaren %80. MITECO, 2019. [Informe de seguimiento de los planes hidrológicos de cuenca y de los recursos hídricos en España](#).
- 15/ Gure estatuaren kontsumo lorrazaren %52,1. Ministerio de Consumo y European Comission- Joint Research Centre. [Sostenibilidad del consumo en España. Evaluación del impacto ambiental asociado a los patrones de consumo mediante Análisis del Ciclo de Vida](#). Ed. Ministerio de Consumo:Madrid

**RED DE
MUNICIPIOS POR
LA AGROECOLOGÍA**